

КЛАСИФІКАЦІЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ТВАРИННИЦТВІ

І. М. МЯГКИЙ

НДЦ «Запорізька агропромпродуктивність»

Досліджено ознаки групування операційних процесів, запропоновано розділити операційні процеси в тваринництві за спрямованістю щодо живих предметів праці та засобів праці.

Постановка проблеми. Операційний менеджмент – один із видів менеджменту підприємства, що на поточний момент досить маловивчений, особливо в сільсько-господарському виробництві.

Складовою операційного менеджменту є операційний процес. Важливого значення для вдосконалення операційного процесу набуває розширення та поглиблення його класифікації. Це дасть змогу виділити визначальні характеристики і грані для скорочення його тривалості та підвищення ефективності.

Проведення детального класифікаційного аналізу та встановлення точних структурно-логічних зв'язків між типами і видами процесу в економіці має не лише теоретичне, а й певне практичне значення. Від об'єктивної відповіді на окремі такі питання може залежати і ефективність менеджменту, і якість правового регулювання окремих аспектів підприємницької діяльності та ін [1, с. 15].

Класифікація операційних процесів, що застосовується в усіх розвинених країнах, а також у вітчизняній практиці передбачає насамперед операційні (виробничі) процеси в промисловості та в підприємствах сфери послуг. При цьому не враховується, що діяльність людини у сфері сільського господарства суттєво відрізняється від її діяльності в інших сферах. Якщо у промисловості і будівництві все відбувається за участю людини, то у сільському господарстві біологічні процеси в житті тварин, їх вирощування і загибель, перебігають під впливом сил природи без прямої участі людини. Водночас людина може впливати на ці процеси, спрямовуючи їх у певне русло та використовуючи у власних інтересах [2]. В цьому аспекті актуальним питанням є виділення ознак класифікації, притаманних для операційних процесів у тваринництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню операційній діяльності підприємств присвятили свої праці відомі українські та зарубіжні вчені у сфері виробничого й операційного менеджменту: П. І. Белінський, В. О. Василенко, В. П. Галушко, Л. О. Гелловей, О. Д. Гудзинський, Д. Б. Ділворс, О. В. Дорофєєва, Й. С. Завадський, Л. Д. Залевський, В. О. Козловський, А. С. Курочкін, С. Д. Ільєнкова, Л. О. Лопатенко, М. В. Макаренко, В. М. Макаров, В. М. Малєс, Т. В. Маркіної, О. М. Махаліна, А. П. Мухлеманн, В. М. Нелєп, Г. В. Осовська, І. Н. Пащенко, Я. Д. Плоткін, А. М. Стерлігова, В. Д. Стівесон, І. Х. Степаненко, О. М. Сумець, Т. І. Ткаченко, І. Г. Ушачев, Р. Фатхутдінов, Р. Б. Чейз, Н. Д. Еквілайн, Р. Ф. Якобс та ін. Разом з тим питання операційної діяльності в агропромисловому комплексі не були предметом детального дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених.

Мета статті – дослідження ознак класифікації, притаманних для операційних процесів у тваринництві.

Виклад основного матеріалу. Операційний процес – це сукупність взаємопов'язаних дій людей, засобів праці та природи, що потрібні для отримання продукції підприємства [3, с. 48].

Від того, наскільки добре організовані всі процеси, направлені на досягнення мети організації, залежить успішність її функціонування на ринку компаній-виробників товарів чи послуг. Глибоке розуміння загальних рис та розбіжностей різноманітних процесів, що

перебувають у часі та просторі необхідне для прийняття ефективних рішень пов'язаних з реорганізацією (або проектуванням) процесів з метою підвищення їх гнучкості, швидкості перебігу, якості виконання окремих етапів та зменшення витрат на їх здійснення. Перший крок у цьому напрямі дозволяє зробити знання класифікації процесів [4, с. 72]

Операційні процеси поділяють на типи за певними ознаками. В науковій літературі їх поділяють за ознаками, що переважно притаманні підприємствам промисловості та сфери послуг: за мірою охоплення робіт; за характером об'єкта виробництва, за формою взаємозв'язку із суміжними процесами; за призначенням та роллю; за характером впливу на предмети праці; за характером застосованого устаткування; за безперервністю (в часі та по продукту); за мірою автоматизації; за стадійністю (табл.).

Таблиця

Операційні процеси

Ознака класифікації	Вид процесу
1	2
Міра охоплення робіт	Повний Частковий
За характером об'єкта виробництва	Простий Складний
Форма взаємозв'язку із суміжними процесами	Аналітичний Синтетичний Прямий
Призначення та роль	У промислових організаціях: основний; допоміжний; обслуговуючий; управлінський У сервісних організаціях: основний (переробний); забезпечувальний; управлінський
Характер впливу на предмети праці	Технологічний Природний
Характер застосованого устаткування	Замкнутий (апаратурний) Відкритий (локальний)

1	2
Безперервність (у часі)	Безперервний Дискретний (перервний)
Безперервність (за продуктом)	Безперервний (виготовлення нероздільного продукту) Дискретний (виготовлення продукту роздільного на частини)
Міра автоматизації	Ручні Механізовані Автоматизовані Автоматичні
Стадійність	Підготовча стадія Стадія дезагрегованого виконання робіт Стадія сполуки (сполучення, складання)

Джерело: [4].

За мірою охоплення робіт розділяють повні та часткові операційні процеси. Повний процес охоплює повний комплекс робіт, необхідних для досягнення кінцевого результату даного процесу. Частковий процес – частина повного процесу, ціленаправлено виділена з метою найбільш ефективної організації його виконання.

За характером об'єкта виробництва розрізняють прості та складні процеси. Простий процес – це послідовність операцій, над предметом праці. Складний – сукупність взаємопов'язаних скоординованих у часі простих процесів [4, с. 74].

За формами взаємозв'язку із суміжними процесами розрізняють: аналітичні виробничі процеси, коли внаслідок первинного оброблення (розчленовування) комплексної сировини (нафта, руда, молоко і т.п.) одержують різноманітні продукти для наступної обробки; синтетичні, під час яких напівфабрикати, що надійшли з різних процесів, перетворюють у єдиний виріб; прямі, що створюють з одного виду матеріалу один вид напівфабрикатів або готового продукту [4, с. 74].

Залежно від призначення виділяють основні, допоміжні, обслуговуючі та управлінські процеси.

Основні виробничі процеси призначені для безпосередньої зміни форми або стану матеріалу товарної продукції, яка є товарною. Наприклад, на автомобілебудівному об'єднанні це процеси виготовлення деталей і автомобіля в цілому; на інструментальних заводах – це виготовлення інструменту.

Допоміжними виробничими називаються процеси, в результаті яких виготовляється продукція, яка використовується на самому виробництві, щоб забезпечити нормальне функціонування основних процесів. Наприклад, виготовлення засобів технологічного оснащення, засобів автоматизації і механізації власного виробництва, запчастин для ремонту обладнання, виробництво електроенергії, пари, газу на підприємстві.

Обслуговуючі виробничі процеси забезпечують основні та допоміжні процеси послугами, необхідними для їх нормального функціонування. До них належать транспортні та складські процеси [5, с. 73]. Управлінські процеси пов'язані з розробкою та прийняттям рішень у межах виконуваних функцій управління [1, с. 15].

За характером впливу на предмет праці виробничі процеси поділяються на: технологічні, під час яких відбувається зміна форми, структури, складу, якості предмета праці під впливом живої праці і знарядь праці; природні, коли змінюється фізичний стан предмета праці під впливом сил природи (сушіння після пофарбування, охолодження литва та ін.). З метою інтенсифікації виробництва природні процеси послідовно переводяться в технологічні процеси зі штучними умовами здійснення в спеціальних апаратних системах [6].

За характером устаткування, що використовується, розрізняють: апаратні (замкнені) виробничі процеси, де технологічний процес здійснюється в спеціальних агрегатах (апаратах, ваннах, печах), які обслуговує оператор, спостерігаючи за приладами управління; відкриті (локальні) процеси, коли робітник обробляє предмети праці за допомогою набору інструментів і механізмів [6].

За мірою безперервності (перервності) в часі та нероздільності (роздільності) за продуктом виробничі процеси поділяють на: безперервні; дискретні (перервні) процеси.

За мірою автоматизації виділяють: ручні, які виконуються без використання машин, механізмів та механізованого інструменту; механізовані процеси – мається на увазі використання різних машин, механізмів, механізованого інструменту на всіх, або частині операцій процесу; автоматизовані – частина операцій виконується без участі людини; автоматичні – всі операції виконуються автоматично.

За стадійністю: більшість процесів включає три стадії : підготовчу, стадію дезагрегованого виконання робіт та стадію сполуки (сполучення, складання) [4, с. 75].

Перш ніж класифікувати операційні процеси в тваринництві, необхідно виділити такі особливості цієї галузі, які мають безпосередній вплив на менеджмент [7, с. 20]:

- у сільському господарстві економічний процес відтворення переплітається з природними процесами. Засобами виробництва тут виступають живі організми — тварини і рослини, що розвиваються за біологічними законами.;

- сільське господарство, як жодна інша галузь народного господарства, залежить від кліматичних умов;

- на відміну від промисловості, де зазвичай відбувається рух предметів праці, а знаряддя виробництва (машини, обладнання) закріплені на одному місці, у сільському господарстві рухаються знаряддя виробництва, а предмети праці — рослини та тварини – знаходяться на одному місці;

- у сільському господарстві частина виробленої продукції використовується у подальшому виробництві (певну кількість зерна, картоплі та іншої продукції залишають на насіння, для годівлі худоби, частина поголів'я тварин використовується для відтворення стада і т. ін.);

- на відміну від промисловості в сільському господарстві робочий період не збігається з періодом виробництва. Це пояснюється тим, що виробничий період тут — це час, коли процес здійснюється за безпосередньої участі людини й часу, що перебігає під дією природних чинників;

- взаємодоповнюваність його основних галузей – рослинництва та тваринництва. Тваринництво не може розвиватися без кормової бази, а рослинництво – без органічних добрив, що надходять від тваринництва.

Беручи до уваги те що тварини можуть бути як предметами, так і засобами праці, а також можуть змінюватись із предметів праці в засоби праці та навпаки – операційні процеси в тваринництві доречно поділити за спрямованістю щодо живих предметів праці та засобів праці:

- спрямовані на створення (народження) живих предметів та засобів праці (процеси пов'язані з народженням тварин від запліднення до відлучення від матері); до таких процесів можна віднести – підготовка тварин до парування (осіменіння), безпосередньо парування тварин (осіменіння), відбір сперми у плідників, підготовка маток до опоросів (окотів, жеребіння і т.д) та їх проведення, вирощування молодняку від народження до відлучення від матері і т. ін.;

- спрямовані на трансформування живих предметів праці в засоби праці (процеси пов'язані з формуванням основного стада) – вирощування ремонтного молодняку, переведення ремонтного поголів'я в основне, вибракування основного і ремонтного поголів'я та ін.;

- спрямовані на створення продукції з живих предметів праці та підтримку життєдіяльності засобів праці (догляд та відгодівля тварин на живу вагу та задоволення фізіологічних потреб тварин, отримання продукції від яких не потребує забою) – годівля тварин, підтримання зоогігієнічних умов утримання та ін.;

- спрямовані на отримання продукції (доїння, стрижка вовни, збирання яєць, забій на м'ясо, і т.п.).

Схематично класифікація операційних процесів у тваринництві за спрямованістю щодо живих предметів праці та живих засобів праці матиме наступний вигляд (рис.)

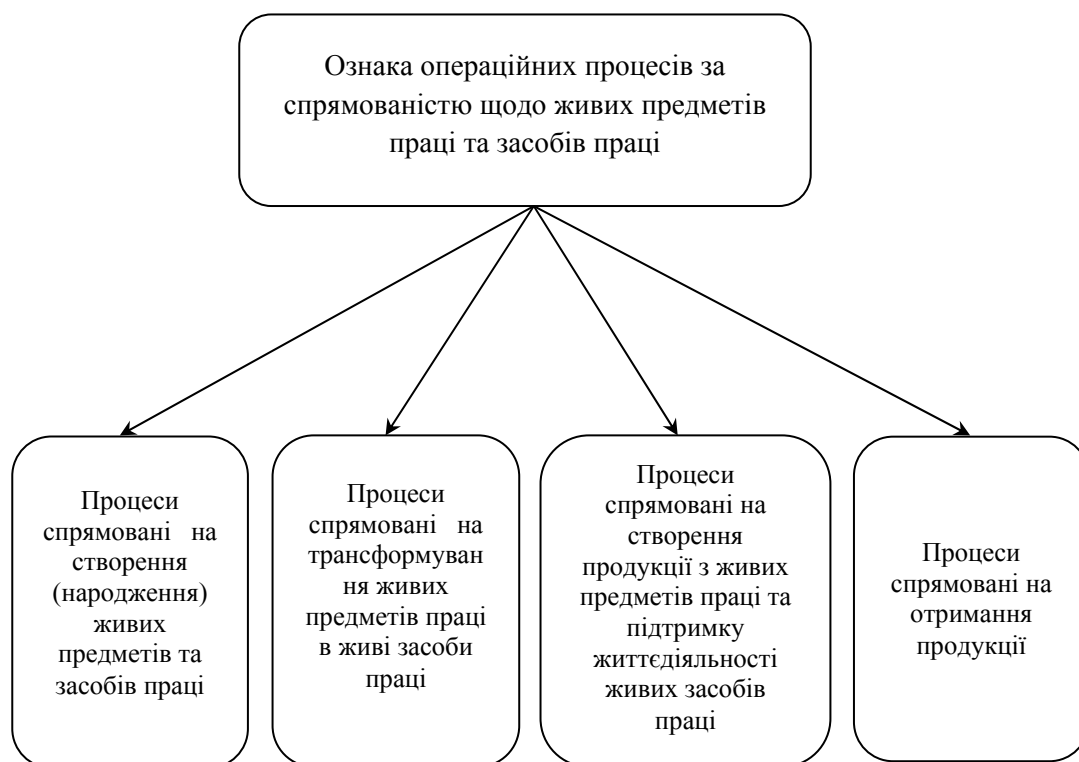

Рис. Класифікація операційних процесів у тваринництві за спрямованістю щодо живих предметів праці та засобів праці

Джерело: власна розробка.

Висновки. Для прийняття ефективних рішень пов'язаних з реорганізацією (або проектуванням) операційних процесів з метою підвищення їх гнучкості, швидкості перебігу, якості виконання окремих етапів та зменшення витрат на їх здійснення, для диференціації засобів і способів керування операційними системами і здійснюваними операціями необхідне глибоке розуміння загальних рис та розбіжностей різноманітних процесів, що відбуваються у часі та просторі. Важливим напрямом такого розуміння є розширення та удосконалення класифікації операційних процесів.

Враховуючи специфіку операційних процесів у тваринництві їх доречно поділити за спрямованістю щодо живих предметів праці та засобів праці.

Список література.

1. Velychko O. Typology and type diversity of logistics in economy/ O. Velychko // Економіка розвитку. – 2013. – № 1 (65). – С. 14-19
2. Слободян В. Д. Біологічні активи тваринництва-сучасна організація облікового процесу / В. Д. Слободян // Облік і фінанси АПК.– 2010. – №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/991/35/>
3. Лопатенко Л. О. Операційний менеджмент: [Конспект лекцій] / Лопатенко Л.О. – К. : МАУП, 2007. — 128 с.
4. Стерлигова А. Н. Операционный (производственный) менеджмент: [Учеб.пособие] / А. Н. Стерлигова, А. В. Фель. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 187 с.
5. Капінос Г.І. Операційний менеджмент: [Навч. посібник] / Г. І. Капінос, І. В. Бабій. — К. : «Центр учбової літератури», 2013. — 352 с.
6. Васильков В. Г. Організація виробництва / Васильков В. Г. – К. : КНЕУ, 2003. – 524 с.
7. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств: [Навч. посібник] / Дем'яненко С. І. – К. : КНЕУ, 2005. — 347 с.

Классификация операционных процессов в животноводстве

И.Н. Мягкий

*Научно-исследовательский центр
«Запорожсагропромпроизводительность»*

Исследованы признаки группировки операционных процессов, предложено разделить операционные процессы в животноводстве по направленности относительно живых предметов труда и средств труда

Classification of operational processes in animal husbandry.

I. Myagkiy

The Zaporozhye research center of productivity of agriculture

Investigated features grouping of operational processes, suggested Sec-casting operations processes in livestock on the direction of relative living objects of labor and means of labor.